

Rendszerszervező könyvtáros az 1980-as években

Évtizedünkre jellemző, hogy a könyvtárak a növekedési fázisból gyors változással lépnek át a konszolidáció fázisába. A rendszerszervező könyvtáros napi problémája a belső fejlesztés helyett a gépi rendszerek, a másutt kifejlesztett hálózati szolgáltatások értékelése és válogatása, programcsomag-rendszerek megvásárlása. A jövőben a könyvtárak számára a rendszerszervező könyvtáros éppoly fontos lehet, mint a pilóta a repülésben.

A rendszerszervező könyvtáros képviseli a könyvtárat, amikor a bonyolult és kockázatos modern technikai környezetben szolgáltatások átvételére köt szerződéseket. A könyvtár és a hálózat vagy a számítástechnikai vállalat viszonya kereskedelmi jellegű, s a könyvtár érdekeinek lehető legjobb képviselete nem könnyű,

alapos ismereteket és tárgyalási készséget igénylő feladat.

Hatékony gépi rendszerek beindítása a 80-as években szakértői csoportok működését feltételezi. A könyvtári igények pontos, ugyanakkor a szerződő felek mindegyike számára érthető megfogalmazása, jogilag megtámadhatatlan és egyértelmű rögzítése, mind a rendszerszervező könyvtáros feladata lesz.

Egyetlen könyvtár sem bízhatja magát a vele kapcsolatban álló kereskedelmi jellegű cégre, s nem nélkülözheti saját rendszerszervező könyvtárosát. Ha ez olyan szakember, aki képes a könyvtárat összekötni a legfrissebb technika hatékony alkalmazásával, foglalkoztatása bőségesen megtérül.

[Journal of Library Automation, 8. köt. 3. sz. 1975. p. 260–261.]

(Sárdy Péter)

OSZTÁLYOZÁS

A Nemzetközi Szabadalmi Osztályozás német kiadásának betűrendes mutatója

Az NSZO (Nemzetközi Szabadalmi Osztályozás) 1974-ben megjelent 2. javított kiadásához a német szabadalmi hivatal 1972–1975-ben betűrendes mutatót készített, az osztrák és a svájci szabadalmi hivatalok közreműködésével.

Az NSZO néhány figyelembe veendő sajátossága

A különböző országok korábban használt, egymástól eltérő szempontok szerint felépített szabadalmi osztályozási rendszereinek alapelveit egyesítve, az NSZO egyaránt lehetővé teszi a szabadalom tényének mind funkciója, mind felhasználása szerinti osztályozását.

Mivel alapvető követelmény, hogy az NSZO a technika mindenkor állásához a legmesszemenőbben alkalmazkodjék, követnie kell a technika fejlődését, bármilyen egyenlőtlen is legyen az. Ebből következik, hogy állandó fejlesztést követel, de ennek menetét semmiféle logikai rendszabály előre nem határozhatja meg.

Az NSZO

8 szekciója

116 osztályra, ez

614 alosztályra, ez

6470 főcsoportra, végül

51 427 alcsoportra

oszlík.

A betűrendes mutató szerkezete

Az NSZO-ban szereplő, valamint az egész német nyelvterület szaknyelvéből származó címszavak összegyűjtése után kiderült, hogy azok többsége összetett kifejezés. A fogalmak tartalma, illetve specifikus jegyei ugyanis egyetlen szóval a legritkább esetben fejezhetők ki. Hogy használatát ennek ellenére egyszerűvé tegyék, olyan mutatót szerkesztettek, melyben mintegy 50 ezer kulcsszót és deskriptort kombináltak és permutáltak. Így több mint 113 ezer címszót kaptak, melyek mindegyikéhez általában még egy-két további meghatározó keresőszót, esetleg rövid magyarázó szöveget is fűztek, ami lehetővé teszi a használó számára a keresett fogalom pontos meghatározását. A mutatóban való eligazodást megfelelő tipográfiai elrendezés is könnyíti. (Lásd. 1. ábrát).

Munkamódszer és programrendszer

A gyűjtés munkájában a három ország szabadalmi hivatalainak mintegy 800 kutatója vett részt. Számukra az NSZO A/4 méretű, két hasábos táblázatait hasábonként A/3 méretre nagyították fel. Ez lehetővé tette a felhasználandó kifejezések aláhúzása mellett további szavak beírását is.

A gyűjtött szavakat – többszörös ellenőrzés után – lyukszalagra vitték. A betűrendes mutató elkészítésére 12 programból összetett számítógépes programrendszert dolgoztak ki. Ennek nagy előnye volt, hogy nemcsak teljesen automatikusan készítette el és vitte mágnesszalagra a betűrendes mutatót, hanem pontosan ellenőrizte

is a bevittel kapcsolatos munkát. A mágnesszalagon a továbbiakban az NSZO valamennyi módosítása és kiegészítése azonnal átvezethető. A program a gépi keresés mellett azt is lehetővé teszi, hogy új, javított, módosított kiadás bármikor kinyomtatható legyen.

Az első nyomtatott kiadást 1975 végére tervezték. Bár ebben természetesen még sok az ellentmondás és egyenlőtlenség, és az egész mutató további ellenőrzésre, fejlesztésre szorul, így is hasznos segédeszköze a felhasználóknak. Előreláthatólag nagy mértékben előbbre viszi a német nyelvterület terminológiai munkáját, de érezteti

majd hatását más országokban is. Bár a mutató lefordítása más nyelvekre nyilvánvalóan nem történhet minden további nélkül, keresőrendszere és a már elvégzett előkészítő munka mások számára is hasznos lehet.

/GEHRING, G.: *Das Stich- und Schlagwörterverzeichnis zur deutschen Ausgabe der Internationalen Patentklassifikation = International Classification*, 2. köt. 2. sz. 1975. p. 73–80./

(Dezső Zsigmondné)

Abgabevorrichtung Behälterverschluß mit Abgabevorrichtung für den Inhalt B65D 47/00*		Abstandshalterung Entladungsröhre, Ab- standshalterung von elektronen-/ionenopti- schen Anordnungen . H01J 3/38		Adsorbieren Druckaufrechterhal- tung; Entladungsröhre gasgefüllt; mit fester Kathode H01J 17/24	
Fördergut: für Förderer Mine; Abgabevorrich- tung für -n auf Schiffen F41F 5/04		Abstandszünder Bodenabstandszünder gesteuert durch die In- tensität von Licht/ Strahlung F42C 13/02		Akustisch, Signal Digitalrechner, clock- trisch, Eingabe/Aus- gabe mittels akusti- scher Signale G06F 3/16	
Wasserbombe; Abgabe- vorrichtung für -n auf Schiffen F41F 5/04		Abstellen Bohrstange; Gestell/ Rampe/Trog/Kasten zum Abstellen von ein- zelnen -n für Tiefboh-		Alkaliseifen Reinigungsmittelge- mische auf der Basis von Alkaliseifen C11D 9/02	
Abgabevorrichtung für chemische Vorrichtun- gen B01J 4/02					
Abrunden Drehmaschine zum Ab-					

1. ábra Részlet a betűrendes mutatóból

TÁJÉKOZTATÁSGÉPESÍTÉS REPROGRÁFIA

A számítástechnika alkalmazása tudományos folyóiratok kiadása során

300 éve a folyóiratok jelentették a legfontosabb kommunikációs lehetőséget a tudományos világ részére. Napjainkban azonban a tudományos folyóiratkiadás alapvető gondokkal küzd, egyrészt a hosszú átfutási idő, másrészt a folyóiratokkal szemben támasztott minőségi követelmények és a költségek folytonos emelkedése miatt. A növekvő gazdasági nehézségek következtében tudományos körökben felvetették a kérdést, vajon a jövőben is alkalmas eszköz lehet-e a folyóirat tudományos információk közlésére, illetve lehetséges-e olyan módszert találni, amellyel csökkenthetők a kiadási költségek anélkül, hogy a lapok színvonala romlana vagy az átfutási idő hosszabbodna.

Az amerikai *National Science Foundation* (Országos Tudományos Alap) felismerte a problémát, amelyet a gazdasági nyomás a kiadóvállalatoknak, főként pedig a

kiadási tevékenységet folytató tudományos intézményeknek és társaságoknak jelent. Elhatározták annak megvizsgálását, hogy hozzájárulhat-e a számítástechnika a költségek csökkentéséhez, feltételezve azt, hogy a kiadási tevékenységben jelentős azoknak a munkafolyamatoknak a száma, amelyek automatizálhatók.

A vizsgálat felölelte a következőket:

alapvető munkafolyamatok elemzése és azok kijelölése, amelyekhez számítógép segítséget nyújthat;

a biológiai és orvostudományi folyóiratok kiadása, a folyóiratok jellemzői, szervezeti felépítés, a kéziratok útja a megjelenésig, a költségek;

automatizálható munkafolyamatokhoz szükséges berendezés, software, technológia és tervezési munka;

adatgyűjtés a szerzők, szerkesztők, lektorok és előfizetők körében a szerzői és lektori díjakról, a kéziratok nyomdai előkészítését szolgáló eszközök felhasználásáról, a különféle tipográfiai megoldásoknak és az átfutási idő csökkentésének értékeléséről;